

ASPECTE ALE EXTINDERII AXIOLOGIEI SPECIALE

Vitalie Ojovanu

Catedra Filosofie și Bioetică USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Aspects of Extending of Special Axiology

Axiological contemporary phenomenon possesses capacity to evolve in special axiology. In the development of process values a special importance has some components of social reality. Some axiological orientations are outlined also. Such a logic of its becoming that we can mark in medical axiology too.

Rezumat

Fenomenul axiologic contemporan posedă capacități de a evolua în axiologii speciale. În derularea proceselor valorice o importanță aparte revine unor componente ale realității sociale. Se conturează și unele probleme ale orientărilor axiologiei actuale. O atare logică a devenirii sale marcăm și la axiologia medicală.

Subiectul abordării tendințelor tot mai accentuate ale conturării axiologiei speciale a apărut recent, fiind actualizat de constituirea sistemelor valorice specifice unor domenii distincte de activitate umană. Acestea odată apărute, pe lângă originalitatea, utilitatea și destinația lor general-umană, incluzând un imens arsenal științific, practic și cultural, obiectiv necesită și un indispensabil component valoric. Din multitudinea domeniilor constituire doar o parte au o tendință mai prezentă de a dispune de un sistem axiologic bine relevat. Printre acestea se numără: medicina, dreptul, pedagogia, arta ș.a. Tot mai des se vorbește de necesitatea devenirii unui sistem valoric în politică, biologie, ecologie și în general în cazul științelor cu un enorm potențial de cunoștințe periculoase pentru societate.

La prima vedere s-ar părea că medicina, dreptul, arta, o serie de științe nu sunt deloc recente, dar o analiză mai detaliată ne face să constatăm faptul că acestea, necătând la istoria lor îndelungată, au trecut pe baze științifice undeva cu cel mult două secole în urmă, au început să-și constituie propriile lor sisteme teoretice mai târziu – undeva cu un secol în urmă, i-ar procesele accelerate de diferențiere ale domeniilor științei și ale artei încep să se manifeste începând cu anii '70 ai sec. XX, în cadrul cărora apărând și tendințe integratoare și de segregare, evidențiindu-se noi domenii cu caracter distinct, originar sau interdisciplinar.

Dar una e procesul obiectiv al dezvoltării științei, artei, literaturii, filosofiei și alta e imperativul firesc, natural de „înzestrare” a unora dintre acestea cu corespunzătoare teorii ale valorilor. Acest imperativ survine din specificul domeniului respectiv, din plasarea acestuia într-un spațiu de o deosebită importanță nu numai științifico-practică, ci și una eminentă socială. Spre exemplu fizica, chimia, matematica și alte domenii ale științei au o incontestabilă importanță științifico-teoretică și practică, reprezentând practic nucleul progresului tehnico-științific contemporan, însă, în mod direct, corelațiile acestora cu mediul social (după intensitate, incidență accentuată, cuprindere, dinamism) nu sunt așa de vădite precum sun cele ale medicinei, dreptului, pedagogiei, artei, jurnalisticii.

Așadar, un aspect de bază al devenirii axiologiei medicale rezidă în procesul evoluării obiective ale domeniilor științei, manifestat prin diferențiere și integrare. Respectivul proces s-a manifestat din plin pe parcursul sec. XX, fapt elucidat elocvent în studii de teorie și filosofie a științei. Medicina, ca domeniu al științei contemporane, având o istorie milenară, pe parcursul ultimului secol a fost supusă unor transformări radicale, înzestrându-și potențialul cu cele mai performante realizări ale științei și tehnicii. Vechea medicină s-a pomenit înnoită complet, în afară de vechile sale principii morale, care, către finele sec. XX au început și ele să sufere efectul transformărilor. Dacă vorbim de acceptarea anumite principii „înnoite” survenite din interiorul medicinei atunci avem de a face cu o situație, mai mult sau mai puțin firească, însă dacă asupra respectivelor principii preponderent vor influența schimbările din societate, atunci

situația se complică accentuat. Respectivetele „inconveniențe” pentru medicină apar din faptul că această sferă în afară de componentul biologic include și unul vădit social. Un avantaj pentru medicină constituie faptul că până la moment, componentul spiritual-moral al medicinei, cu toate că a fost supus presantelor influențe nefaste ale civilizației tehnogene, la modul general a rezistat, cedând doar anumite elemente.

Un rol aparte în evoluarea proceselor valorice contemporane, fapt extrem de accentuat începând cu cea de a doua jumătate a sec. XX, revine *informației* [5]. Accelerarea emiterii și percepției informației și a comunicării la nivel interpersonal și civilizațional domină condiționarea orientărilor valorice de azi. Schimbul de informație frecvent și intens determină comportamentul individului în societate, acesta plasându-se preponderent pe câmpul utilitarismului, de moment sau de perspectivă, în detrimentul evoluării ponderabile spirituale trăirilor și retrăirilor spiritual-sacre și chiar estetico-artistice.

O importanță aparte pentru medicină, în condițiile tumultosului proces al informatizării, constituie *relațiile dintre subiect și obiect* care s-au dovedit a fi unele deosebite. Acest fapt e necesar de a fi două momente: *primul*, care prezintă interacțiunea subiectului și obiectului drept una valorică; *al doilea* care denotă că în medicina relațiilor subiect-obiect este una pe cât de stabilă, pe atât de mobilă. Nimeni nu poate contesta faptul că, pe lângă performanțele științifice și tehnice, medicina nu poate neglija relațiile interumane, în primul rând cele dintre medic și pacient.

Subiectul corelației obiectului și subiectului reprezintă o problemă de bază în axiologie, manifestată în câteva aspecte printre care e necesar de a menționa respectiva relație în geneza și orientarea valorică, ontologia valorilor, evaluarea axiologică, poziționarea teoretico-metodologică privitor la existența și funcționarea valorilor, gnoseologia valorică etc.

Realizarea interacțiunii dintre subiect și obiect ca expresie valorică este imposibilă fără prezența altor componente ale realității sociale: *practicii și libertății*. Doar prin activitatea practică are loc perceperea și conceperea valorilor, obiectivarea acestora, realizarea potențialului axiologic. Practica reprezintă determinantul obiectiv al valorilor. Sistemul valoric medical, funcționalitatea sa are drept reper trei ipostaze obiective ale practicii: practica socială în ansamblu, practica medicală, practica spirituală. Obiectiv în fiecare dintre acestea se conține structura și potențialul valoric corespunzător, astfel încât apare un anturaj valoric autocompensator pentru sistemul valoric medical: dacă în sânul acestuia au loc, din anumite cauze, „deteriorări” valorice atunci poate interveni procese compensatoare, „regeneratoare” prin impunerea potențialului axiologic al practicii general-sociale și al celei spirituale.

Fenomenul valoric realizat în condițiile practicii întru plenitudinea realizării sale presupune prezența libertății care are o atribuție dublă – a) condiție socială specifică unei societăți cu un grad evoluat de dezvoltare civilizațională și b) ca însăși valoare universală, obiectivă, valoare – condiție prezentă și implicată în diverse sfere de activitate umană, la diferite etape ale extinderii acesteia. Prezența unei libertăți abstracte în medicină este un fapt dominat de multe aspecte de o certă consistență problematică. Un exemplu elocvent în această privință pot fi și binecunoscutele subiecte bioetice și etico-medicale. În acest anturaj intervenția potențialului axiologic al medicinei este iminentă.

Devenirea axiologiei medicale, de rând cu constituirea altor domenii, se prezintă a fi rezultatul *proceselor de diferențiere și integrare a științelor* fenomen la care se alătură *stringenta accentuare a problemelor spiritual-morale*. Privitor la aceasta, o pleiadă de filosofi-axiologi ai sec. XX, menționând că diferențierea științelor „a dus la diferențierea cercetărilor asupra valorilor efectuate independent cu privire la diversele tipuri de valori (etice, estetice, politice, juridice, economice, teoretice etc.) de către economia politică, științele juridice, etică, estetică, doctrinele politice, logică, antropologie etc. Materialul acumulat în decursul timpului, ca rezultat al dezvoltării practicii și cunoașterii, a ridicat însă, la un moment dat, numeroase probleme generale, comune cercetărilor efectuate din unghiul de vedere al unei singure specii de valori: geneza și structura valorilor; ierarhizarea și realizarea lor. Întrucât în centrul acestor probleme „de interferență” se afla studiul raportului dintre cultura materială și spirituală,

cunoaștere și evaluare, obiectiv și subiectiv, relativ și absolut, descriptiv și normativ, creație și reflectare, aceste probleme erau de competența filozofiei. A apărut astfel, în virtutea unor cerințe sociale exprimate prin intermediul logicii interne a cercetării, o mișcare a cunoașterii complementară celei de diferențiere, o tendință în sens opus, îndreptată spre „integrarea” cercetărilor disparate efectuate din unghiul de vedere al unei singure specii de valori, spre abordarea – la nivel de maximă generalitate filosofică – a problemei genezei, suportului, transformării, interacțiunii, justificării, perenității, ierarhizării și realizării valorilor, spre dezvoltarea legităților generale ale sistemului de valori (privit ca sistem „deschis” și articulat în fluxul unor transformări diacronice)” [4, p.45-46]. Reputabilul cercetător L. Grünberg menționează specificul tratării valorilor în cadrul diverselor științe: „chiar atunci când problema naturii valorilor este tratată în lucrări atât de diferite prin materialul de analiză utilizat, încât ești tentat să le consideri mai curând tratate de psihologie (Perry), de sociologie (Bouglé), de teologie (Losski), de economie politică (Perroux), de logică (Lalande), de etică (Scheler) sau chiar de fizică generală (Köhler), puntea de legătură între ele este trasată de optica axiologică, în sensul că punctele de vedere particulare sunt grefate pe fondul unei anumite înțelegeri filosofice a valorii în general” [4, p.46]. Din această ultimă afirmație putem sesiza că multitudinea de abordări ale valorilor, de pe poziții și în domenii diferite, nu diminuează sensul lor axiologic, ci din contra, doar îmbogățește respectivul tezaur. În mod logic, totodată, se pot constitui și teorii ale valorilor de domeniilor respective. Această legitate teoretică, strâns legată cu realitatea socială, se extinde și asupra sferei medicinei.

Evoluarea obiectivă a domeniilor științei contemporane, în afară de cunoscutele procese de diferențiere, presupune atingerea unui nivel, calitativ nou, când devine necesară elaborarea propriei siluete spiritual-morale, fapt ce presupune implicit și elaborarea respectivului sistem valoric. Procesul în cauză, până la moment, a avut de parcurs două „valuri” fiecare cu particularitatea sa proprie. Dacă în primul are loc finalizarea devenirii axiologiei și îmbogățirea tezaurului său teoretic, atunci în cel de-al doilea se purcede la conturarea sistemelor și teoriilor unor domenii ale științei. Privitor la aceasta e necesar de menționat că acest proces începe doar cu unele domenii ale științei, umaniste ca regulă sau cu o „ponderă” umanistă mai accentuată (ca în cazul medicinei). Acest mers al lucrurilor (valabil pentru fiecare caz în parte) denotă o situație deosebită: constituirea așa-numitelor axiologii particulare (juridice, pedagogice, medicale ș.a.) survine nu din faptul atingerii unei evoluări superioare, care să presupună o logică, că a venit timpul și de o înzestrare cu un sistem de valori, ci dintr-o necesitate stringentă de a elabora atare sisteme axiologice dintr-o necesitate obiectivă. Necesitatea nominalizată de fapt reflectă un decalaj imens între dezvoltarea accelerată a științei (domeniului concret al științei) și „strâmtoarea”, neglijarea ori rămânerea în urmă a anturajului spiritual-moral, a pivotului său valoric. Presupunem că acest proces începând cu unele științe umaniste va continua cu cele medico-biologice și axiologice, apoi urmează să aibă o dezvoltare în rândul celor exacte. Dar apariția axiologiilor speciale, mai bine zis timpul constituirii lor, devine accentuat de factorul subiectiv, de pleiada de cercetători dispuși să aducă contribuția teoretică corespunzătoare în acest sens.

Principalul principiu motor în privința extinderii și evoluării polidimensionale ale axiologiei trebuie căutat în însăși faptul existenței filozofiei, a corelării sale cu mediul existențial extern. Necătând la integritatea constantă și autonomia persistentă a filozofiei există, totuși, o corelație intensă a acesteia cu cadrul social, inclusiv cu domeniile culturii, științei, institutelor sociale. Această interconexiune se manifestă și prin faptul catalizării „satisfacerii necesităților” axiologice a tuturor subiecților implicați. Chiar de la începuturile constituirii axiologiei aceasta a avut „specializări” de predilecție – etica, religia și estetica. Apoi a urmat o perioadă de repaus în care s-a pregătit următoarele „specializări”. „Diferențierea modernă a valorilor a fost promovată prin specializările tot mai accentuate ale activității umane, prin diferențierile conștiinței sociale, respectiv multiplicarea intereselor și aspirațiilor umane, întreaga desfășurare având ca rezultat optimizarea acțiunilor culturale, creșterea gradului de libertate și de toleranță generală (sub acest aspect, credem la fel ca și T. Vianu, că cel care se situează din punctul de vedere al unei anumite

valori, doar cu deplina conștiință a condiției autonome a tuturor valorilor, nu poate fi decât tolerant față de acela care lucrează alături de el, pentru promovarea altei valori, chiar dacă practic tocmai această toleranță a fost mereu amenințată, suspendată, înlocuită de intoleranțe de tot felul” [1, p.105-106].

Apariția axiologiei poate fi considerată drept un proces de satisfacere a filosofiei culturii, proces ce produce schimbări, „înnobilări” în însăși filosofia. Faptul acesta nu putea rămâne neobservat de cei ce studiază atare tendințe. „Teoria generală a valorilor, pe de o parte, vizează un domeniu de investigare filosofică, o problematică de incontestabil interes, iar, pe de altă parte, oferă o *perspectivă* nouă în filozofie. O asemenea perspectivă, pe care ne-am permis s-o denumim *axiocentrică*, se calchiază pe funcționalitatea filosofiei ca activitate creatoare (coordonatoare, ierarhizatoare) de valori ... Privită din perspectivă axiologică, filosofia ne apare concomitent ca: a) o concepție despre lume în ansamblul ei; b) o luare de poziție raționată față de totalitatea realului; c) o expresie sintetic-abstractă a unui proiect uman; d) o manifestare atitudinală (implicând opțiune și decizie); e) o teorie a celor mai generale criterii valorice ale acțiunilor social-umane” [4, p.293-294]. Cu toate că geneza și evoluarea ulterioară a axiologiei se caracterizează prin obținerea unui nivel de autonomie, procesul corelării cu știința și diverse sfere ale societății se dovedește intens și agreabil. Accentuarea unor interacțiuni pot atinge dimensiunea interdisciplinarității însă, cu toate acestea, își menține ponderea esenței filosofice, fără a copia procesele specifice domeniilor științei sau cele ale societății. În această privință cercetătorii remarcă: „Aspirația axiologiei spre scientizarea metodologiei fără a pierde statutul filosofic al obiectului este azi realizabilă” totodată fiind necesară o „regândire a valorii prin prisma contribuțiilor aduse de științe” [4, p. 209].

Unele capacități interne ale axiologiei moștenite de la filosofie, inclusiv și tendința de a se dispersa în ramuri, se realizează prin fragmentări de sistem devenind teorii ale valorilor corespunzătoare unei activități umane concrete, însă, odată devenite, acestea păstrează specificul filosofic și general-axiologic. Astfel „axiologia procedează la studiul valorilor dintr-o perspectivă filosofică generală, analizând ceea ce au ele în comun, geneza și funcțiile lor, autonomia și interacțiunile dintre valori, dintre acestea, individ și societate... Raportul dintre axiologie și asemenea discipline care studiază anumite tipuri de valori este similar celui dintre filozofie și științe, perspectiva axiologiei fiind și ea una a maximei generalități. De aceea, cunoașterea și generalizarea filosofică a rezultatelor acestor științe despre valorile particulare constituie o nevoie urgentă pentru axiologie, pentru a nu cădea în speculativism desuet” [3, p.109].

Rerspectivele (susnumitele) aspecte evidențiate sunt, în esența lor, concomitent și veritabile probleme pentru filosofie, știință și practica socială, deoarece necesită diferite posibilități de cercetare întru întregirea unui tablou mai complex al fenomenului valoric.

Eforturile investigaționale, în care se utilizează o diversitate de surse permit conturarea câtorva probleme ale tendințelor evoluării axiologiei contemporane, probleme ce au o certă importanță atât imediată, cât și de perspectivă.

Prima dintre acestea este interdisciplinaritatea, spre care tinde mereu sistemul valoric din sfera medicinei. Odată constituit acest sistem, incluzând valori specifice nu doar medicinei, adică de o categorie universală, dar cu trăsături specifice ale activității medicale, extinde acest câmp axiologic către alte domenii mai mult sau mai puțin înrudite cu medicina. Aceasta este primul aspect al respectivei probleme. Al doilea aspect se referă la faptul studierii valorilor medicale unde, pe lângă filosofie, se antrenează noi modalități prin aplicarea diverselor posibilități științifice, filosofice și cele ale diferitor domenii ale culturii, accentul de bază rămânând totuși pe tandemul filosofie-știință Ambele aspecte ale interdisciplinarității reprezintă în fond tendințe obiective pozitive pentru etapa contemporană a civilizației care suscită studii ample în scopuri teoretice și practice. Contribuțiile teoretice și aplicabilitatea funcționării valorice în condițiile interdisciplinarității constituie o importantă bază conceptual-existențială în favoarea devenirii

axiologiei medicale. Faptul în cauză denotă încă o dată în plus procesul obiectiv al constituirii axiologiei speciale printre care și cea medicală.

A doua problemă prin care se caracterizează axiologia medicală în condițiile proceselor valorice actuale reprezintă *universalizarea*. Calea evoluării sistemelor valorice este una ce se încadrează în limitele procesului dialectic. Astfel axiologia apare din necesitățile dezvoltării interne ale filosofiei, însă, o dată apărută, mișcarea continuă în direcția constituirii axiologiilor speciale, după care unele dintre acestea, oferă anumite segmente ale propriilor structuri valorice drept plauzibile tendințelor de universalizare. Apărută dintr-o “masă amalgamă” de valori (universale și specifice sferei medicale), axiologia medicală, chiar din prima sa etapă, deloc finisată ca sistem integru, semnalmmente poate fi un model, ca structură și ca tezaur valoric, pentru alte domenii. Universalizarea potențialului axiologiei medicale obiectiv nu este un scop în sine, ci o posibilitate reală de afirmare. Faptul în cauză oferă devenirii structurii valorice medicale statut existențial obiectiv, demonstrându-și în mod firesc posibilitatea devenirii și realizării eficacității sale. Axiologia medicală poate contribui la constituirea unor sisteme valorice universale în condițiile proceselor integratoare mondiale și cel al globalizării. În prezent deja a apărut necesitatea universalizării unor valori, procesul însă a purces cu accentuarea imixtiunii factorului subiectiv, manifestat prin diferite politici în limitele promovării acestora de către societățile apusene. Prin cristalizarea sistemului valoric medical medicina nu numai că-și va determina rezolvarea unor serii de probleme survenite prin erodarea propriului sistem valorico-moral, dar va mai putea să medieze anumite tendințe axiologice din societatea contemporană.

Atreia problemă vizează *utilitatea practică imediată* a axiologiei medicale. Necesitatea presantă a unei potente surse valorice pentru medicină constituie un imperativ lansat civilizației contemporane. În însăși sânul civilizației s-au reliefat mișcări care au zdruncinat sfera spiritual-morală a medicinei, punând în acțiune mecanismul deteriorării acestuia. Nu ne vom deda aici aducerii anumitor ipoteze referitor la conturarea variantelor posibile ale evoluării sistemului valoric medical. La moment medicina, necătând la performanțele științifice și tehnice înregistrate, rămâne cu mult în urmă în privința elaborării unei teorii medicale integre, în comparație cu alte domenii ale științei. Având drept “blindaj” încă din antichitate codul moral hipocratic, care, pe parcursul secolelor a încheat un organism de valori spiritual-morale, ce a devenit un exemplu de referință pentru alte profesii. Constatând diferite cauze care au dus la situația de azi, când, obiectiv sau aparent, apare dilema: ori s-a învechit vechiul sistem moral-valoric al medicinei fiind necesar edificarea altuia, ori acest sistem necesită o susținere, menținându-l în continuare și protejându-l de anumite influențe nocive survenite din cadrul civilizațional curent. Oricare ar fi răspunsul pentru moment e acut necesară funcționalitatea sferei medicale prin prezența comportamentului spiritual-moral clasic. Însă respectiva factură clasică nu omite posibilitatea unor adieri renovatoare realizate în limitele unei raționalități optimale, fără a deteriora natura moralei tradiționale, fapt ce constituie un scop magistral al axiologiei medicinei.

A patra problemă devine *adaptarea evoluării axiologice la condițiile și imperativele curente*. Pe de o parte acest fapt catalizează apariția axiologiilor speciale, iar pe de altă parte impune procesul valoric al domeniului concret de activitate la redresări interne calitative. Respectiva adaptare se impune atât la nivel global, cât și regional. Când vorbim de nivelul regional contemplăm realitățile dezvoltării economice și sociale și mai puțin (însă nu deloc) cele naționale (în sens de cultură etnică). Valorile seculare ale medicinei sunt prin esența lor universale, e altceva, însă conceperea și gradul funcționalității acestora la nivel regional. Un aspect aparte constituie specificul societăților ce au pășit pe calea dezvoltării democratice, trecând prin faze de îndelungată prezență a totalitarismului.

Sumând cele expuse anterior trebuie să subliniem unele gânduri expuse aproximativ cu patru decenii în urmă: “Constituirea axiologiei ca ramură distinctă a filosofiei și delimitarea unui *domeniu al valorilor* cu un statut aparte în ansamblul existenței, reprezintă probabil, una din cele mai semnificative descoperiri din istoria gândirii filosofice. Cuvântul “descoperire” nu are în această afirmație un sens metaforic. Efectiv, odată cu apariția axiologiei a fost descoperit un nou domeniu al realității ... De fapt, este vorba de o dublă descoperire. *În primul rând*, “se descoperă”

un nou concept. Momentul este crucial pentru orice tip de cunoaștere ... Acum asistăm la descoperirea conceptului de *valoare generică*. Apariția axiologiei este, de fapt, consecința disocierii valorii generice de valorile particulare. Valoarea apare astfel, într-o nouă perspectivă, ca ireductibilă la determinările lucrurilor sensibile sau la pura reflectare a acestora, iar axiologia (adică teoria *generală* a valorilor) ca ireductibilă la ontologie sau gnoseologie. *În al doilea rând*, se descoperă nu numai un concept, ci, dacă mi se permite licența, *un nou continent teoretic*, și, în consecință, *un nou domeniu al reflecției filosofice*” [4, p.48-49]. Analiza prezenței valorice în viața socială relevă următoarea imagine în contextul general al civilizației: valori general-umane cu manifestare specifică în anumite domenii; valori specifice unui domeniu concret. Această situație denotă faptul existenței unor tendințe spre “specializarea axiologică” a unor sfere de activitate. Progresul social-economic, tehnologic și științific, copleșitorul proces informațional accentuează tot mai evident aceste tendințe. Respectiva poziționare valorică se reflectă în limitele noului domeniu interdisciplinar-bioetica. Aici distingem iarăși trei niveluri: bioetica generală; bioetica specială; bioetica clinică. Abordarea manifestării valorilor medicale nu numai de pe pozițiile filosofiei, ci și cele ale științei, întrevăd și posibilități de abordare interdisciplinară a acestora. Însăși faptul cristalizării axiologiilor speciale constituie un fapt plauzibil al interdisciplinarității. Medicina, de exemplu, are drept reper alte domenii ale științei contemporane: biologia, chimia, ecologia, genetica, psihologia, sociologia, managementul, istoria, economia, dreptul, fizica etc., de asemenea, filosofia, și, mai recent, bioetica. Plus la acestea mai sunt prezente o serie de domenii derivate din acestea sau interdisciplinare.

Dat fiind faptul că bioetica are drept “coloană vertebrală” valorile spiritual-morale ale eticii clasice devine verosimil ca și axiologia medicală va avea niveluri valorice similare (sau aproape similare) bioeticii: axiologia medicală generală (preponderent teoretică); axiologia medicală specială (specifică domeniilor și ramurilor medicinei, inclusiv celor adiacente); axiologia medicinei practice, inclusiv activității clinice (preponderent cu posibilități aplicative).

Revenind la caracterul interdisciplinar, al axiologiei medicale, e evident că un component esențial al său este cel științific. Reieșind din aceasta, respectiva teorie a valorilor trebuie să aibă atributele obligatorii ale unei științe (fapt deloc neglijat și în filosofie): noțiuni, principii, metode, abordări, probleme, legități general-științifice etc. [2, p.137]. E necesar să subliniem faptul că tentative serioase de reconstrucție științifică a axiologiei au fost întreprinse de Robert Hartman, la care axioma de bază este că “valoarea este sens” și insistă la utilizarea riguroasă în teoria valorilor a metodelor științifice printre care axiomatizarea, formalizarea, măsurarea, introducând un limbaj precis și tehnic, asemenea cu cel al fizicii, fapt ce poate fi considerat începutul axiologiei științifice [4, p.225-226].

Rezumând cele prezentate putem conchide că fenomenul axiologic contemporan, pornind de la postulatele sale teoretice și extinzându-se până în diverse sfere de activitate umană ale cadrului existențial contemporan, posedă atât capacități interne, cât și posibilități ale anturajului social, de a evolua, păstrându-și integritatea esențială universală, în axiologii speciale. O atare logică a devenirii sale marcăm la axiologia medicală.

Bibliografie

1. Bârzescu Iona. *Axiologie*. Curs. – Timișoara: Tip. Univ. din Timișoara, 1994. – 136 p.
2. *Dicționar de Filosofie și Bioetică* / T.N.Țirdea, P.V.Berlinschi, A.I.Eșanu. D.U.Nistreanu, V.I.Ojovanu. – Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic *Medicina*, 2004. – 441 p.
3. Florea Ion. *Filosofie*. – București: Ed. Fundației „România de Măine”, 1999. – 279 p.
4. Grünberg Ludwig. *Axiologia și condiția umană*. – București: Ed. Politică, 1972. – 380 p.
5. Țirdea T. N. *Informatizarea, cunoașterea, dirijarea socială. Eseuri filosofice*. – Chișinău, 1994. - 214 p.